

Statenmededeling

Onderwerp

Voordracht Nieuwe Hollandse Waterlinie als uitbreiding van de Stelling van Amsterdam voor de UNESCO-werelderfgoedstatus

Datum

9 oktober 2018

Documentnummer

GS : 4421103

PS : 4427813

Aan Provinciale Staten van Noord-Brabant,

Kennisnemen van

Besluit van Gedeputeerde Staten om de nominatie van de Nieuwe Hollandse Waterlinie tot werelderfgoed te steunen en het besluit van Gedeputeerde Staten om Minister van OCW voor te stellen om op basis van het opgestelde nominatiedossier de significante grenswijziging van de Stelling van Amsterdam met de uitbreiding van de Nieuwe Hollandse Waterlinie voor te dragen voor de UNESCO-werelderfgoedstatus, als één werelderfgoed: Hollandse Waterlinies. Daarmee gaan Gedeputeerde Staten akkoord met de voorgestelde begrenzing van het werelderfgoed en de attentiezone op basis van bestaande beleidskaders.

Aanleiding

In 2014 hebben de provincies Gelderland, Noord-Holland, Utrecht en Noord-Brabant de ambitie uitgesproken om de Nieuwe Hollandse Waterlinie voor te dragen als Werelderfgoed, als uitbreiding van het bestaande werelderfgoed Stelling van Amsterdam (werelderfgoed sinds 1996).

Dit is vastgelegd in de bestuursovereenkomst '*Pact van Altena, Nieuwe Hollandse Waterlinie 2014-2020*', waarin de doelstellingen zijn herbevestigd en de koers voor de komende jaren is vastgelegd en welke is ondertekend door de vier betrokken provincies. Sinds de vaststelling van het Pact vormen vier provincies samen de linieorganisatie van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Vanuit Noord-Brabant heeft gedeputeerde Swinkels zitting in de liniecommissie.

De Nieuwe Hollandse Waterlinie

Deze 19^e-eeuwse verdedigingslinie is het grootste rijksmonument van Nederland en loopt grofweg van Muiden, langs Utrecht via het Gelderse Rivierengebied tot aan de Biesbosch. De status van werelderfgoed is een goed

middel om dit unieke erfgoed in zijn geheel te beschermen en te ontwikkelen. De status van werelderfgoed biedt kansen voor eigenaren, ondernemers en overheden doordat de bekendheid en aantrekkelijkheid van de waterlinie er door toeneemt. De werelderfgoedstatus kan gebruikt worden om nieuwe (inter)nationale bezoekers aan te trekken en inkomsten uit recreatie en toerisme te verhogen.

Van de Nieuwe Hollandse Waterlinie die 85 km lang is, ligt ongeveer 15 km in Brabant. Dit betreft vestingstad Woudrichem en gemeente Werkendam met 4 forten en 1 (unieke) waaiersluis en diverse waterwerken en tientallen betonnen schuilplaatsen uit de Eerste- en Tweede Wereldoorlog.

Datum

9 oktober 2018

Documentnummer

GS : 4421103

PS : 4427813

Bevoegdheid

Provinciale Staten controleren binnen de kaders van het door hen vastgestelde Panorama Krayenhoff (vastgesteld door PS bij [besluit van 4 juli 2003](#)), en het beleidskader erfgoed 2026-2020 *de (verbeeldings)kracht van erfgoed* ([PS 64/15](#), inclusief het [beleidskader](#)).

Kernboodschap

- 1. Gedeputeerde Staten hebben besloten de Minister van OCW voor te stellen op basis van het opgestelde nominatiedossier de significante grenswijziging (Significant Boundary Modification) van de Stelling van Amsterdam met de uitbreiding van de Nieuwe Hollandse Waterlinie voor te dragen voor de UNESCO-werelderfgoedstatus. Deze besluitvorming heeft parallel plaatsgevonden bij de vier betrokken provincies.*

De voordracht is een jaar uitgesteld.

In mei en juni 2017 is in de colleges van Gedeputeerden Staten van Gelderland, Noord-Brabant, Utrecht en Noord-Holland besloten om het nominatiedossier voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie aan te bieden aan de Ministerraad. U bent daarover geïnformeerd met een [statenmededeling d.d. 30 mei 2017](#).

In de zomer van 2017 bleek echter dat Unesco de voorkeur had om een aantal grenswijzigingen bij de Stelling van Amsterdam en de uitbreiding met de Nieuwe Hollandse Waterlinie te behandelen als één dossier, zijnde een Significant Boundary Modification (SBM). De daartoe noodzakelijke aanpassingen konden niet meer voor de deadline worden verwerkt. Vervolgens is met Unesco en het Rijk afgesproken om het aangepaste nominatiedossier begin 2019 aan te bieden, één jaar later dan gepland. Ook daarover heeft Gedeputeerde Swinkels u in oktober 2017 geïnformeerd ([memo gedeputeerde vertraging UNESCO-nominatie](#)).

Dit extra jaar is gebruikt om te komen tot een integraal dossier en om een strategie uit te werken om de kans op een succesvolle nominatie te vergroten. Voor de zomer hebben de vier colleges van GS daarom besloten tot harmonisatie en versterking van het ruimtelijk beleid ter bescherming van het huidige en toekomstig werelderfgoed. U bent hierover geïnformeerd via [Statenmededeling d.d. 12 juni 2018](#). Dit betekent harmonisatie van provinciale

omgevingsvisies en –verordeningen, opstellen van een gemeenschappelijke uitgangsnoot hoe om te gaan met ruimtelijke ontwikkelingen die het erfgoed kunnen aantasten en opstellen van gebiedsanalyses voor hoogdynamische gebieden, zijnde Heemskerk tot Haarlemmermeer, Vechtstreek Noord en omgeving stad Utrecht. Deze analyses hebben na vaststelling door GS een kaderstellende werking. Hiermee benadrukken de provincies dat zij hun rol als toekomstig siteholder stevig oppakken en beide linies in de toekomst zien als één werelderfgoed, met eenzelfde aanpak en een gezamenlijke organisatie. Het nominatiedossier is hierop aangepast en is daarmee omgevormd tot een integraal dossier: Significant Boundary Modification voor de Stelling van Amsterdam met de uitbreiding van de Nieuwe Hollandse Waterlinie die nu zal worden ingediend.

Datum

9 oktober 2018

Documentnummer

GS : 4421103

PS : 4427813

De voordracht is op basis van het nominatiedossier.

Het nominatiedossier vormt de basis waarop de werelderfgoedstatus wordt aangevraagd. Het is opgesteld door de samenwerkende provincies in afstemming met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). Het nominatiedossier beschrijft uitgebreid de 'uitzonderlijke universele waarde' van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Daarnaast beschrijft het dossier de huidige staat, beheer en onderhoud van het erfgoed, wordt de begrenzing van het gebied aangegeven en wordt de wijze van bescherming beschreven.

Als vast onderdeel van het nominatietraject is een managementplan opgesteld. In het managementplan wordt de organisatie en uitvoering van de werelderfgoedbescherming in de praktijk toegelicht. Er is een managementplan voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie gemaakt dat loopt van 2019 tot 2021. Zodra de werelderfgoedstatus voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie definitief is toegekend zal samen met de Stelling van Amsterdam een gezamenlijk managementplan worden opgesteld. Dit integraal managementplan zal in 2021 ingaan en wordt door de provincies in hun rol als siteholder in 2020 vastgesteld.

Een bestuurlijke samenvatting van het totale nominatiedossier is als bijlage bij deze Statenmededeling gevoegd.

De voordracht sluit aan bij het bestaande beleid

De Nieuwe Hollandse Waterlinie past binnen het verhaal 'Bevochten Brabant', één van de vier verhaallijnen uit het beleidskader erfgoed 2016-2020, die zich toespitst op oorlog en vrede. Militair erfgoed kenmerkt zich door intrinsieke erfgoedwaarden, beleven, herdenken e.d. De Nieuwe Hollandse Waterlinie verbindt zich met meerdere provinciale agenda's: het doel is uitdragen van de waarde en het toeristisch benutten van de linie (marketing en communicatie (VTE)), essentieel is de bescherming van de ruimtelijke kwaliteit (infrastructurele ontwikkelingen mogen het beeld zo min mogelijk aantasten, (Natuur en Ruimte) en met erfgoed verbind je inwoners en erfgoedvrijwilligers (Sociale Veerkracht).

2. Gedeputeerde Staten zijn akkoord met de voorgestelde begrenzing van de werelderfgoedsite en met het aanduiden van een attentiezone.

De begrenzing van de werelderfgoedsite blijft binnen de indicatieve grens van het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) en de uitwerking daarvan in de huidige provinciale verordeningen. Bestaande regimes blijven hiermee ongewijzigd; UNESCO legt geen extra regels op.

Datum

9 oktober 2018

Documentnummer

GS : 4421103

PS : 4427813

Relevant en nieuw voor de hele begrenzing ten opzichte van het nominatiedossier van mei 2017, is dat op het kaartmateriaal een 'attentiezone' is aangeduid. Het adviesorgaan van UNESCO heeft namelijk meerdere malen geadviseerd om een bufferzone in te stellen rondom de site. Het doel van een bufferzone is om de omgeving van een werelderfgoed te beschermen tegen grootschalige ontwikkelingen die de beleving van een werelderfgoed aantasten. In vaktaal wordt gesproken van aantasting van de visuele integriteit.

De omgeving van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en Stelling van Amsterdam wordt al voldoende beschermd via bestaande wet- en regelgeving zoals bestemmingsplannen, Natura2000, e.d. Een nieuwe bufferzone met eigen planologische regels voegt daarom niets toe.

De aangeduide attentiezone is exclusief bedoeld om aan UNESCO uit te leggen dat ook buiten het werelderfgoed er nu al planologische regels gelden voor eventuele nieuwe ontwikkelingen. De attentiezone vraagt van ontwikkelaars en overheden om rekening te houden met het gebied rond het werelderfgoed, maar legt geen extra regels op ten opzichte van die nu al gelden.

Consequenties

- 1. De samenwerkende provincies gaan vanaf het verkrijgen van de werelderfgoedstatus een meerjarige samenwerking aan om als siteholder op te treden voor het hele werelderfgoedgebied van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en Stelling van Amsterdam*

Alle werelderfgoederen in Nederland hebben een siteholder. De siteholder voert de bestuurlijke regie over het hele werelderfgoed en geldt als eerste aanspreekpunt voor zaken die betrekking hebben op de werelderfgoedstatus. Taken van de siteholder zijn bijvoorbeeld afstemming van beleid tussen partners, publiekscommunicatie en educatie, verspreiden van kennis over onderhoud en beheer, en monitoring van de staat van het werelderfgoed. De siteholder heeft een regisserende en faciliterende rol en is geen uitvoerder van ruimtelijke projecten. De provincies Utrecht en Noord-Holland zijn nu de siteholder voor het werelderfgoed Stelling van Amsterdam. Als de uitbreiding met de Nieuwe Hollandse Waterlinie succesvol verloopt, worden de provincies Gelderland, Utrecht, Noord-Holland en Noord-Brabant samen de siteholder voor het uitgebreide werelderfgoed.

Om de onderlinge rollen, taken en verantwoordelijkheden voor nu en in de toekomst helder te regelen, willen Gedeputeerde Staten een gemeenschappelijke regeling treffen. Onder de voorwaarden dat de nominatie succesvol verloopt en uw Staten toestemming geven, bereiden Gedeputeerde Staten van de vier provincies een Gemeenschappelijk Orgaan zonder rechtspersoonlijkheid voor ten behoeve van de uitvoering van het siteholderschap. Het Gemeenschappelijk Orgaan is een lichte vorm binnen de Wet gemeenschappelijke regelingen waarbinnen de colleges van Gedeputeerde Staten met elkaar afspraken maken over de uitvoering van het siteholderschap. De besluitvorming over het Gemeenschappelijk orgaan, zal begin 2019 ter instemming voorliggen in uw Staten.

Datum

9 oktober 2018

Documentnummer

GS : 4421103

PS : 4427813

2. Het besluit om samen met de provincies Utrecht, Noord-Holland en Gelderland het siteholderschap in te vullen heeft, in geval de nominatie succesvol verloopt, financiële consequenties vanaf 2020

Als de nominatie succesvol verloopt, is er een structurele bijdrage nodig vanaf 2020. De dekking hiervoor is reeds voorzien in de meerjarenbegroting Erfgoed (BURAP 2018). Bij de besluitvorming over het Gemeenschappelijk Orgaan zal de definitieve structurele bijdrage worden vastgelegd.

Europese en internationale zaken

Het Rijk zal begin 2019 het opgestelde nominatiedossier namens Nederland indienen bij UNESCO in Parijs.

Communicatie

De vier provincies zullen in overleg met elkaar naar buiten toe communiceren. Daartoe is een gezamenlijke communicatiestrategie opgesteld. De Nieuwe Hollandse Waterlinie, en dan met name het Brabantse gedeelte, is opgenomen in de communicatiestrategie van het erfgoedbeleid.

Vervolg

In november wordt het dossier aangeboden aan de minister van OC&W en ministerraad. De ministerraad besluit in december 2018 of de minister het dossier begin 2019 namens Nederland gaat indienen bij UNESCO in Parijs. Daarna volgt een internationale beoordeling door UNESCO. In de zomer van 2020 zal het UNESCO Werelderfgoedcomité in hun jaarvergadering een besluit nemen op de nominatie.

Bijlagen

1. Bestuurlijk samenvatting UNESCO dossier Hollandse Waterlinies.
2. Factsheet UNESCO

Datum

9 oktober 2018

Documentnummer

GS : 4421103

PS : 4427813

Gedeputeerde Staten van Noord Brabant,

de voorzitter,

de secretaris,

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk

drs. M.J.A. van Bijnen MBA

Opdrachtgever: mevrouw M.L.P. van Mook, (073) 680 88 78,
mvmook@brabant.nl.

Opdrachtnemer: mevrouw M.T.E. Meijs - Appels, (073) 680 82 87,
mmeijs@brabant.nl.